

*Arhiepiskop Sava*¹

KAKO JE DOSITEJ OBRADOVIĆ POSTAO ZLA ŽENA

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK
MMIX

¹ U monaštvu prozvan *Damjanov*

Od svih putovanja opisanih u *Životu i priključenijima* velikog serbskog prosvetitelja Dositeja Obradovića, svakako je najzanimljivije putovanje u zemlju Dembeliju, kod njegove tetka Dese iz Drenče. U to doba Drenča se nalodila u Župskom okrugu, pokraj sela Velike Vrbica, ispod planine Vratarne, a tetka Desa je živila u ovim krajevima već decenijama, pod imenom udovice Mione. Ovo stoga što je njen muž Živojin preminuo još za života, a ona bez muške glave nije umela, pa je jedva čekala da joj barem sin deli-Cvetko stasa i prihvati se pluga, a možda i ženu kakvu nađe da s njom podeli brigu o kućnim poslovima.

Dositej je put Župskog okruga krenuo brodom ne znajući da su reke u tom kraju još odavno presahle, te da se zato tamo teško živi a još teže putuje! Ipak, jednog serbskog prosvetitelja nisu mogle zbuniti nepredviđene okolnosti, bez obzira na to što je bio lenj kao buba i pomalo luftikast: štono kažu, rakija posao ne voli! Ali baš je ta rakija učinila da njegov brod dobije krila i on doleti pred sam prag Mioninog (tj. tetka Desinog!) doma: seljani se nisu mogli čudom načuditi kako se taj došljak ovde stvorio, kao da je – ne daj Bože! – pao s neba. Prvi na koga je uvažajemi serbski prosvetitelj naišao bio je niko drugi do gazda Mladen, seoski zelenaš i secikesa: taj beše glup kao noć, ama ga htele pare pa valjda zato i stasita ženska čeljad?! Kako bilo, gazda Mladen je banuo u avliju (pokojnom Živojinu mora da su se kosti u grobu prevrtale!) i sumnjičavo se okomio na pridošlicu:

- Ti li si onaj grof Smrdić, iz Dembelije, što vazdan jurca ženskadiju unaokolo i krade komšijske kokoši?! Nema ti, bre, ovde kod nas u Drenči vajde, a ni u čitavom Župskom okrugu, bogme!

- Nisam Smrdić već Obradović, Vaše sijateljstvo – predstavio se fino, po graždanski Dositej. – Ama sam došao ovamo jer sam u Jevropama čuo da se zemlja Dembelija nahodi podno Vratarne i da joj je Velika Vrbica pres-

tonica (štono vi Serbi velite: haupštat). Tako li je, dražajši Haralampije?!

- Svašta se o nami u Jevropama priča – odbrusi mu gazda Mladen i čkiljeći na jedno oko, nastavi. – Možbit si tamo čuo i da sam ja neki ubogi Haralampije, a ne stari lisac što umesto opanka buđelar na noge nosi?!

- Žene se za godine ne pitaju niti za bračno sočitanije, ljubeznjejša sestro! – dovijao se slavni prosvetitelj, jer još uvek nije znao sa kim u stvari priča: osoba pred njim mogla je biti i tetka Desa lično, prurušena u olinjalog starca kako bi iskušala one koji više vole skromnu i raskalašnu udovicu Mionu nego njen istinski identitet. Dositej se osvrtao naokolo, tražeći pogledom malenog deli-Cvetka ili već nekog drugog iz familije, ali nikoga nije bilo u blizini da mu pripomogne. Švindleraj je bio tim veći što ga je taj ćelavi gelipter šacovao uzduž i popreko, ne baš najpristojnije, moglo bi se čak reći: provokativno, dvosmisleno, BLUDNIČKI! Znao je matori kazanova da se žene osvajaju laskateljno, više ušima nego očima, pa je ignorisao sledeće komplimente koje mu je gazda Mladen uputio:

- Ako ste pak vi vaistinu čiča Dositije, moliću lepo skinite gaće, jerbo se ovde u Drenči pripoveda kako imate neko važno naravoučenije između nogu. Ja basne jesam čitao, no ostadoh kratak za naravoučiteljne pouke njihove...

Ipak, ni neporočni serbski prosvetitelj nije mogao odoleti ovako smelim rečima: sav se zajapurio, k`o onomad snaša Tiosava (tetka Desina baba!) kad bejaše stavljala hleb u pećku, pa je posle seljani prozvali kremen-žena! Doduše, posle se Tiosava preudala pošto joj je suprug ćir Trpko onemoćao i postao slabotinja, dok umni Dositej nikada ni pomislio nije da stane na ludi kamen: prosile su njega naočite mlade čak iz preka, ali on iz svoje samotinje nikako da izađe. Uvek je govorio da će radije sam svoje voće brati i sopstvenim prstima česnicu mesiti, negoli se ženiti! Izgleda da nikada nije zaboravio naravoučenije one basne o gizdavoj Jelenki (jedroj i rumenoj poput jabuke) i Nešku Srndaću, čuvenom lovcu iz Opaljenice (krupnom i snažnom momku u najboljim godinama), čiju je sreću pokvarila staračka požuda Hadži Vukotina: od toga doba u ovim krajevima džandrljivi muževi postali su prava napast! Svako se sad može zapitati kakve veze imaju život i priključenija Dositeja Obradovića sa džandrljivim muževima, ali gazda Mladenu takvo pitanje nije padalo na pamet – očito je štošta znao o suštini problema. Zato je nešto blažim glasom ponovio:

- Ne sramite se, počitajemi čiča Dositije: ako baš niste radi gaće skinuti, biti će dovoljno da samo malkice

vaše graždanske haljine zadignete. Ta ne krijete valjda ta-
mo dole nekakovo nevino magare, što nit pije nit puši (nit
pročih poroka ima!), ama je opet bez blagorazumija u gla-
vi?!

- Za magare iže mesta nema, tek Biberče maleno tu
bi se nastaniti moglo – oprezno je promrmljao serbski
prosvetitelj. - Ama se i ono boji džandrljivih muževa koji
danju žanju što ne poseju noću: obitavaju li takovi i kod
vas, čestnjejša gospožo?!

Gazda Mladen se na te reči smrkao: putnik-namer-
nik uporno mu se obraćao kao ženi, pomislio bi čovek da
je slep kod očiju ili da nešto muti - vrag bi ga znao šta!
Nije mu se činilo od onijeh što radije čakšire no suknju ju-
re, a o tome da je dotični gospodin ovde došao u posetu
tetka Desi – o tome tek pojma nije imao: jer gde je god
ova otresita i kočoperna bakica - tu su veselje, šala i
smeh. Došljak je, naprotiv, delovao turobno i zbunjeno,
kao da nije primetio vredne seljane okolo na njivama i
graju u šljivicima, ili mu je sve to zbog narečene Dembe-
lije bilo strano?!

- O takvoj sorti, k sožaljeniju, nisam slušao – lukavio je i dalje smrknuti zelenaš i secikesa, nastavljajući za svaki slučaj umiljatijim tonom. – No slušao jesam basnu o Biberčetu koje se zagubilo među nogama nekakove zle žene, pa mu je namesto traženog naravoučenija pripala muka: jedva se siromašak uzdržao da se ne uneredi!

Vrlom Dositeju Obradoviću sad je već postalo neprijatno: prerušena spodoba pred njim počela je da se dotiče njegove intime, koju je on vazda krio kao zmija noge. Ako već ona sama nije otkrivala svoj identitet, zašto bi ga jedan serbski prosvetitelj morao otkriti?! Sovjeti zdravoga razuma poučavali su da prosveštenije pripada svakom, bio muško, žensko ili ono treće: shodno tome, biti zla žena ili džandrljivi muž nije jedno te isto (mada oboje polzu daje!). Zato je odlučio da prekine debatu, zadigne haljine, skine gaće i pokaže se u punom sjaju toj zadržigloj, ofucanoj seljačini. Znao je matori kazanova kako se vazda može skriti ispod tetka Desinih (tj. Mionih) udovičkih skuta: nisu se zalud ljudi iz Župskog okruga divili njenoj durušnosti i njome ukorevali svoje žene ako bi zapostavile kućenje kuće ili domaći život uopšte (pa i bračne dužnosti, ne daj Bože!). Po mnjeniju filozofa-astrologa Prdaljkovića, kod koga je Dositej onomad bio slišatelj jestestvene nauke, zle žene su se upravo po tome i raspoznavale od onih poštenih i okretnih: niti su imale pojma o bračnim dužnostima, niti su htele da čuju za te dužnosti, nego su se na sam njihov pomen podrugivale i bagatelisale ih! Kao da je čitao misli zlosrećnog serbskog prosvetitelja, gazda Mladen je zabrundao:

- A jeste li vi iz tog lonca kadgod kušali, prepodobni Dositije, ili vam je brakosočitanije mrsko?! U zemlji Dembeliji slavnijejoj, unterhaltovanje je svakom milije od ženidbe i udadbe: ne rekoste li kako je vaš visokoumni profesor Prdaljković prorekao da u toj zemlji zle žene obitavaju?! Pitam vas prosto: što ste upravo tamo krenuli?!

Mudri Obradović nije imao odgovora na ovako dvosmisleno pitanje. Šta ako se u gaćama njegovim ipak maleno Biberče nahodi, šta ako je basna o gizdavoju Jelenki i Nešku Srndaću baš o njemu štogod pogano govorila, šta ako udavača Tiosava nije bila deli-Cvetkova prababa nego njegova (Dositejeva!) rođena mati?! Možda mu je najpametnije da skokne na seosko groblje i priupita o svemu tome pokojnog teču Živojina, taj se u staro doba oberknezom nazivao: svaka mu je bila na mestu, k'o čokoti loze kada ih Božji vinogradar sadi! Neustrašimoje serdce serbskog prosvetitelja nije se klonilo groblja, praznoverice i svakojaka sujeverija bila su mu strana, ali opet poetičeska fantazija njegova beše bujna i kazivanja starih o vešticama što sišu krv mušku nisu mu dala mira. Sećao se jošte onijeh grkih dana, kada je sa takovijem ženski-

njama i sam uzjahivao oklagiju i leteo nebu pod oblake, praćen travoukim svinjama, prinčevima-žabama i pročaja. Naravno, danas je on pao s neba bez oklagije iste, ama mu nije bilo najjasnije da li se u Dembeliji ili Srbiji miloj nahodi, i šta hoće od njega taj matori švindler-secikesa koji ga uporno provocira?! Od silnih lekcija Prdaljkovićevih njegovo izobraženije postalo je napeto kanoli stomak trudnice tik uoči porođenija, i voopšte – od nauke silne sav je nabujao, k`o ona frajlica što je vazda tražila jednako debelog kavaljera za snošenije: pa ako ga ovde u Drenči i budu uzeli za ženu a ne za muža, s razlogom će izvući rezervnu periku - onu plavu, miraždžijsku! A džandrljivom tupanu što ga je grofom Smrdićem nazvao, očitaće bukvicu i izicu istovremeno: taj ćelavi mutikaša mora da je bogati neženja, valja ga onako na prepad zaprositi (od tetka Dese-udovice Mione, pokojnog Živojina, deli-Cvetka i dalje familije blagoslove će primiti docnije!). Već spuštenih gaća, haljina podignutih visoko, serbski je prosvetitelj Dositej Obradović - uspijajući usnicama - čuvstvitelno zapitao gazda Mladena:

- Bi li ste Vi, dobri čoveče, pošli za mene?! Već mi je vreme dom naći i tainstvo supružestva iskušati...

Nesuđeni ženik kanda se malkice štrečno: nije mu baš čiča Dositije podoban bio djevi bajnoj za kakvu je nameravao poći, ali mu ni kao stasito, krepko momče delovao nije. Ipak, seoski zelenaš-luftika beše dovitljiv: štono kaže narod, bolje je i zlu ženu u nevolji imati nego muža džandrljivog u svili i kadi; a prost narod uvek ponajviše i ponajbolje zna! Pa zar i Obradović od mnoge škole i prevelikog prosvštenija nije postao onako malo na svoju ruku, te se sada udati želi ovde podno Vratarne, verujući da je pu-tešestvije svoje okončao i u zemlju Dembeliju prihodio?!

„Alal mu nauke”, promrmljao je sebi u bradu gazda Mladen, „mnogaja ljeta uludo je spucao po Jevropama, ne spoznavši svoje pravo obrazije! Biće taj meni do smerti smerna supruga, isteraću onu zlu ženu batinom iz njega: da tetka Desi u Drenču nije pošao, nikada mira ne bi našao!”. A serbski je prosvetitelj, nadovezujući se na pret hodnu besedu, kao u nekom transu ponavljao:

- Ljubimo otečestvo moje, više te nikada neću ostavljati: tebi ću navek služiti, tvoje preizrjadne muževe počitovati i vrlim gospama ovdašnjim krasnjejši uzor biti. Oproštenije molim za prošadša moja priključenija: u novu žizn krećem, da najposlednju dolžnost svoju radostno ispolnim!...

PORNO LITURGIJA ARHIEPISKOPA SAVE

biće objavljena 2010.

do tada...

Beleška o autoru

PROF. DR SAVA DAMJANOV (Novi Sad, 29. IX 1956): kulturolog-androlog-ginekolog, futurolog-numerolog-Bog; studirao i predavao istorijske nauke na vodećim hrišćansko-budističkim i islamsko-panteističkim učilištima, gde je obavljao funkcije Prorektora za omladinu, manjinska prava i nacionalni inves-

tionioni plan (NIP), te Prodekana za autonomiju, svemirska istraživanja i evrointegracije. U tom kontekstu objavio je sledeće knjige: *Istraživanje Savršenstva* (1983), *Graždanski erotikon* (1987–2005), *Koreni moderne srpske fantastike* (1988), *Kolači, Obmane, Nonsensi* (1989), *Šta to beše „mlada srpska proza“?* (1990), *Pričke* (1994), *Postmoderna srpska fantastika* (1994–2004), *Koder: istorija jedne recepcije* (1997), *Povesti različne: lirske, epske, no najviše neizrecive* (1997), *Glosolalija* (2001–2006), *Novo čitanje tradicije* (2002), *Novi Sad-zemlji raj 1-2* (2003–2004), *Remek-delca* (2005), *Eros i Po(r)nos* (2006), *Apokrifna istorija srpske (post)moderne* (2008), *Istorija kao Apokrif* (2008) i *Kafane, Kreveti, Biblioteke* (posthumno).

Kao serbski književnik, živi i radi na Marsu, od momenta kada je njegova domovina – iseljena sa Starog kontinenta – našla utočište na Crvenoj planeti. Kao svetski književnik, živi i radi u Srbiji, na adresi poznatoj samo organima gonjenja: svaka sličnost sa stranim licima i događajima, slučajna je i zlonamerna!!!

Priča *Kako je Dositej Obradović postao zla žena* preuzeta je iz autorove nove prozne knjige PORNO LITURGIJA ARHIEPISKOPA SAVE koja u junu 2010. izlazi iz štampe.

Balkansko književno društvo – Balkanski književni glasnik
www.glasnik.net

Edicija *Proza*
Arhiepiskop Sava, Kako je Dositej Obradović postao zla žena

Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov
Urednik Vesna Denčić

Copyright © Sava Damjanov & Balkanski književni glasnik – BKG, 2009.

CIP – Katalogizacija u publikaciji, Narodna biblioteka Srbije, Beograd 82

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK, [Elektronski izvor] /
Elektronski časopis. Način dostupa (URL) www.glasnik.net
Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov.
Urednik PDF izdanja Vesna Denčić.
PDF dodatak časopisu.

ISSN 1452-9254 = Balkanski književni glasnik (Online)
COBISS.SR-ID 141175564

BKG 2 / 2009. Sveska 21. PDF SEPARAT
EDICIJA „ČITAJ I DAJ DALJE“

